9. धातवः

1. What is a 'Dhatu'?

A. In Sanskrit 'Dhatu' is the basic from the verb.

2. How many Dhatus are there in Sanskrit?

A. There are around 2000 Dhatus in Sanskrit.

3. How were they classified?

A. Basing on the Vikarana Parayayas Dhatus were devided into ten groups. The groups were named according to the first verb of that group. For example, the first 'Dhatu' in the first group is 'भू'. Accordingly this group is named as 'भ्वादिगण'. In the same manner names were given to the other groups also.

Example for Halantas : जलमुच्, राजन् ete.

Basing on the gender these are again three kind.

1. पुंलिङ्गः - Masculine
2. स्त्रीलिङ्गः - Femine
3. नपुंसकलिङ्गः - Neuter

In general the words which denote males are Masculine, the words whichd enote females are

Feminine and others are Neuter genders. But certain words which do not fefer males are also masculinie in Sanskrit.

S.No. of the Group	Name of the group	The First Basic verb of the group
1.	Bhavadigana	Bhu
2.	Adadigana	Ad
3.	Juhotyadigana	Hu
4.	Divadigana	Div
5.	Svadigana	Su
6.	Tudadigana	Thu
7.	Rudhadigana	Rudh
8.	Tanadigana	Tan
9.	Kryadigana	Kri
10.	Churadigana	Chur

4. What is Vikarana?

A. In the process of formation of verbs the syllable which joins between the roots and its suffix is called 'Vikarana'.

Ex : 'भू' Dhatu present tense, 3rd perosn Singular

Number- 'भवति' It is formed as follows-

Number - 'भवति' It is formed as follows -

Scanned with OKEN Scanner

'भू + ति (Here 'तिङ्प्रत्यय' is added to the root भू)

(भू + शप् + ति Here 'शप्' is Vikarana 'शप्' is the Vikarana for the first group (i.e.Bhadigana).

भवति : (In शप् श् प् are dropped and the rules for Gunasadhi etc. are applied.)

Table of Vikaranas

	Group		Vikarana	
1.	Bhvadi	-	Sap	'अ' Only remains
2.	Adadi	-	Sap	Totally dropped
3.	Juthotyadi	-	Slu	Totally dropped
4.	Divadi	-	Syan	'Ya' only remains.
5.	Swadi	-	Snu	'Nu' only remains.
6.	Tudadi	-	Sah	'अ' only remains.
7.	Rudhadi	-	Snam	'Na' only ramails.
8.	Tanadi	-	U	-
9.	Kryadi	-	Snaa	'n'only reamins
10.	Churadi	-	Aya	

5. What are 'Lakaras' and what is their purpose?

A. In the grammar compiled by Panini, he named as Lakaras to the tenses and the moods.

Ten Lakaras are there is Panini's grammar. The Purpose of these Lakaras is to denote the time as tenses

and moods. The following table shows the Lakaras and the tense or mood explained by them.

	लकार	Tenses/Mood
1.	लट् - वर्तमाने	(Present Tense)
2.	लिट् - परोक्षभूते	(Perfect Tense)
3.	लुट् - अनद्यतनभविष्यति	(The First Future Tense)
4.	लृट् - अद्यतनभविष्यति	(The Second Future Tense)
5.	लङ् - अनद्यतनभूते	(Imperfect Tense)
6.	लुङ् - सामान्यभूते	(Aorist Tense)
7.	लृङ् - हेतुह्येतुमद्भावे	(Conditional Mood)
8.	विधिलिङ्- विध्यदिषु आशीरर्थे च	(Potential Mood)
9.	अशीर्लिङ् - आशिषि	(Benedictive Mood)
10.	लोट् - आंज्ञानुज्ञादिषु	(Imperative Mood)

In Sanskrit there are three perons प्रथमपुरुषः (First Person)

मध्यमपुरुषः (Second Person) उत्तमपुरुषः(Third Person)

There are three numbers in each person.

एक वचनम् - Singular Number

द्विवचानम् - Dual Number

बहुवचनम् - Plural Number

Following the 'पद' Divison, Dhatus are two kinds - परस्मैपदि and आत्मनेपदि। Some Dhatus have both kinds of forms. they are called उभयपदी। The tables of root suffixex are given below:

लट् (Present Tense)

परस्मैपदिनः

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्रथमपुरुषः	ति -	तः -	न्ति
मध्यमपुरुषः	सि -	थः -	थ
उत्तमपुरुषः	मि -	वः -	मः

आत्मनेपदिनः

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्रथमपुरुषः	ते -	इते -	अन्ते
मध्यमपुरुषः	से -	इथे -	ध्वे
उत्तमपुरुषः	इ -	आवहे -	आमहे

लङ्

(Past Tense)

परस्मैपदिनः

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्रथमपुरुषः	अत्	- अताम्	- अन्
मध्यमपुरुषः	अः	- अतम्	- अत
उत्तमपुरुषः	अम्	- आव	- आम

आत्मनेपदिनः

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्रथमपुरुषः	अत	- अइताम्	- अन्त
मध्यमपुरुषः	आथः	- अइथाम्	- अध्वम्
उत्तमपुरुषः	ऐ	- आवहि	- आमहि

लृट्

(Second Future)

परस्मैपदिनः

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्रथमपुरुषः	स्यति	- स्यतः	- स्यन्ति
मध्यमपुरुषः	स्यसि	- स्यथः	- स्यथ
उत्तमपुरुषः	स्यामि	- स्याव	- स्याम

Scanned with OKEN Scanner

आत्मनेपदिनः

	ए.व.		द्वि.व.		ब.व.
प्रथमपुरुषः	स्यते	-	स्येते	-	स्यन्ते
मध्यमपुरुषः	स्यसे	-	स्येथे	-	स्यध्वे
उत्तमपुरुषः	स्ये	-	स्यावहे	-	स्यामहे

लोट् (Imperative Mood)

परस्मैपदिनः

	ए.व.		द्वि.व.		ब.व.
प्रथमपुरुषः	तु	-	ताम्	-	अन्तु
मध्यमपुरुषः	हि	-	तम्	-	त
उत्तमपुरुषः	आनि	-	आव	-	आम

आत्मनेपदिनः

	ए.व.		द्वि.व.		ब.व.
प्रथमपुरुषः	ताम	-	इताम्	-	अन्ताम्
मध्यमपुरुषः	स्व	-	इथाम्	-	ध्वम्
उत्तमपुरुषः	ए	-	आवहै	-	आमहै

(Potential Mood)

परस्मैपदिनः

	ए.व.		द्वि.व.		ब.व.
प्रथमपुरुषः	ईत्	-	ईताम्	-	ईयुः
मध्यमपुरुषः	ईः	-	इतम्	-	ईत
उत्तमपुरुषः	ईयम्	-	ईव	-	ईम

आत्मनेपदिनः

	ए.व.		द्वि.व.		ब.व.
प्रथमपुरुषः	ईत	-	ईयाताम्	-	ईरन्
मध्यमपुरुषः	ईथाः	-	ईयाथाम्	-	ईध्वम्
उत्तमपुरुषः	ईय	-	ईवहि	-	ईमहि

इष् इच्छायाम्

(to desire)

लट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	इच्छति	इच्छतः	इच्छन्ति
मध्यमपुरुषः	इच्छसि	इच्छथः	इच्छथ
उत्तमपुरुषः	इच्छामि	इच्छावः	इच्छामः

लङ् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ऐच्छत्	ऐच्छताम्	ऐच्छन्
मध्यमपुरुषः	ऐच्छः	ऐच्छतम्	ऐच्छत
उत्तमपुरुषः	ऐच्छम्	ऐच्छाव	ऐच्छाम

Scanned with OKEN Scanner

लृट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एषिष्यति	एषिष्यतः	एषिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	एषिष्यसि	एषिष्यथः	एषिष्यथ
उत्तमपुरुषः	एषिष्यामि	एषिष्यावः	एषिष्यामः

लोट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	इच्छतु,इच्छतात्	इच्छताम्	इच्छन्तु
मध्यमपुरुषः	इच्छ, इच्छतात्	इच्छतम्	इच्छत
उत्तमपुरुषः	इच्छानि	इच्छाव	इच्छाम

विधिलिङ् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	इच्छेत्	इच्छेताम्	इच्छेयुः
मध्यमपुरुषः	इच्छेः	इच्छेतम्	इच्छेत
उत्तमपुरुषः	इच्छेयम्	इच्छेव	इच्छेम

लिख् - अक्षरविन्यासे (to write)

लट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	लिखति	लिखतः	लिखन्ति
मध्यमपुरुषः	लिखसि	लिखथः	लिखथ
उत्तमपुरुषः	लिखामि	लिखावः	लिखामः

लङ् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अलिखत्	अलिखताम्	अलिखन्
मध्यमपुरुषः	अलिखः	अलिखतम्	अलिखत
उत्तमपुरुषः	अलिखम्	अलिखाव	अलिखाम

लृट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	लेखिष्यति	लेखिष्यतः	लेखियन्ति
मध्यमपुरुषः	लेखिष्यसि	लेखिष्यथः	लेखिष्यथ
उत्तमपुरुषः	लेखिष्यामि	लेखिष्यावः	लेखिष्यामः

लोट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	लिखतु, लिखातात्	लिखाताम्	लिखन्तु
मध्यमपुरुषः	लिख, लिखतात्	लिखतम्	लिखत
उत्तमपुरुषः	लिखानि	लिखाव	लिखाम

विधिलिङ्ग लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	लिखेत्	लिखेताम्	लिखेयुः
मध्यमपुरुषः	लिखेः	लिखेतम्	लिखेत
उत्तमपुरुषः	लिखेयम्	लिखेव	लिखेम

Scanned with OKEN Scanner

कृञ् करणे (to do)

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति
मध्यमपुरुषः	करोषि	कुरुथः	कुरुथ
उत्तमपुरुषः	करोमि	कुर्वः	कुर्मः

लङ् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्
मध्यमपुरुषः	अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत
उत्तमपुरुषः	अकरवम्	अकुर्व	अकुर्म

लृट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	करिष्यति	करिष्यतः	करिष्यन्तिः
मध्यमपुरुषः	करिष्यसि	करिष्यथः	करिष्यथः
उत्तमपुरुषः	करिष्यामि	करिष्यावः	करिष्यामः

लोट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	करोतु,कुरुतात्	कुरुताम्	कुर्वन्तु
मध्यमपुरुषः	कुरु, कुरुतात्	कुरुतम्	कुरुत
उत्तमपुरुषः	करवाणि	करवाव	करवाम

विधिलङ् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कुर्यात्	कुर्याताम्	कुर्युः
मध्यमपुरुषः	कुर्याः	कुर्यातम्	कुर्यात
उत्तमपुरुषः	कुर्याम्	कुर्याव	कुर्याम

क्रीञ् - द्रव्यविनिमये

(to buy, exchange money)

लट् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्रीणाति	क्रीणितः	क्रीणन्ति
मध्यमपुरुषः	क्रीणासि	क्रीणिथः	क्रीणीथ
उत्तमपुरुषः	क्रीणामि	क्रीणावः	क्रीणामः

लङ् लकारः

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अक्रीणत्	अक्रीणताम्	अक्रीणन्
मध्यमपुरुषः	अक्रीणाः	अक्रीणतम्	अक्रीणत
उत्तमपुरुषः	अक्रीणम्	अक्रीणाव	अक्रीणाम